

ingediend op **1200** (2021-2022) – Nr. 1
21 maart 2022 (2021-2022)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Karl Vanlouwe en Annick Lambrecht

over de impact van de Brexit

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneekhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichting door de verschillende sprekers	5
1.	Toelichting door minister-president Jambon	5
1.1.	Het Brexitakkoord	5
1.2.	Impact van de Brexit op Vlaanderen	6
1.3.	Bijkomende acties en de Brexit Adjustment Reserve.....	6
1.4.	Moeilijkheden	7
1.5.	De toekomst	7
2.	Toelichting door Bart Brosius en Andreas Witdouck	7
2.1.	Interne verdeeldheid	7
2.2.	Britse ambities	8
2.3.	Uitdagingen.....	8
2.4.	Implementatie van de Brexitakkoorden.....	8
2.5.	Uitvoering van het Handels- en Samenwerkingsakkoord	9
3.	Toelichting door Claire Tillekaerts en Ilke Bliki	9
3.1.	Uitvoercijfers.....	9
3.2.	Exportmarkten	10
3.3.	Impact van Brexit op de Vlaamse bedrijven.....	10
3.4.	Niet-tarifaire belemmeringen.....	10
3.5.	Fasering invoereisen.....	11
3.6.	Ondersteuning door FIT	11
3.7.	Investerings	12
4.	Toelichting door Gilles Suply	12
4.1.	Onmiddellijke impact.....	12
4.2.	Impact in 2022	13
4.3.	Impact op lange termijn	13
5.	Toelichting door Jan Blomme.....	14
5.1.	Impact op de Vlaamse havens	14
5.2.	Reactie Zeebrugge	15
5.3.	Reactie North Sea Port	15
5.4.	Reactie Antwerpen	15
5.5.	Effect Brexit en de pandemie.....	15
6.	Toelichting door Stephan Legein	16
6.1.	Aanpak.....	16
6.2.	Aandachtspunten	17
6.3.	Herkomst en oorsprong van goederen	17
II.	Tussenkomsten van de parlementsleden	18
1.1.	Tussenkomst van Karl Vanlouwe	18
1.2.	Tussenkomst van Johan Deckmyn	18
1.3.	Tussenkomst van Vera Jans	20
1.4.	Tussenkomst van Annick Lambrecht.....	20
1.5.	Tussenkomst van Bart Tommelein.....	21

III. Antwoorden van de verschillende sprekers	21
1. Antwoord van minister-president Jan Jambon.....	21
2. Antwoord van Bart Brosius.....	22
3. Antwoord van Andreas Witdouck.....	23
4. Antwoord van Claire Tillekaerts.....	24
5. Antwoord van Gilles Suply.....	26
6. Antwoord van Jan Blomme.....	27
7. Antwoord van Stephan Legein	28
8. Aanvullend antwoord van minister-president Jan Jambon.....	28
9. Replieken.....	29
9.1. Repliek van Johan Deckmyn	29
9.2. Repliek van minister-president Jan Jambon	29
Gebruikte afkortingen.....	30

Bijlagen: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 1 februari 2022 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een gedachtewisseling over de impact van de Brexit. Een jaar na de Brexit en het nieuwe handelsverdrag is er immers een nieuwe relatie met het VK ontstaan.

De volgende sprekers werden uitgenodigd om elk vanuit hun sector een toelichting te geven:

- minister-president Jan Jambon;
- Bart Brosius, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen in het Verenigd Koninkrijk;
- Andreas Witdouck, Brexitcoördinator van het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken;
- Claire Tillekaerts, CEO van Flanders Investment & Trade (FIT);
- Ilke Bliki, Brexitcoördinator van FIT;
- Gilles Suply, senior adviseur Europese Zaken en Internationaal Ondernemen van het Vlaams netwerk van ondernemingen (Voka);
- dr. Jan Blomme, gewestelijk havencommissaris;
- Stephan Legein, adviseur-generaal en adjunct van de administrateur-generaal van de Algemene Administratie van de Douane en Accijnzen.

De presentaties van FIT (bijlage 1), Voka (bijlage 2), de gewestelijk havencommissaris (bijlage 3) en de Algemene Administratie van de Douane en Accijnzen (bijlage 4) zijn beschikbaar op de [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be.

(De vergadering werd georganiseerd als videoconferentie.)

I. Toelichting door de verschillende sprekers

1. Toelichting door minister-president Jambon

1.1. Het Brexitakkoord

Minister-president *Jan Jambon* geeft aan dat meer dan een jaar geleden het VK uit de Europese Unie trad. Daarop volgden lange en ingewikkelde onderhandelingen, waarbij veel op het spel stond voor Vlaanderen. Een no-dealscenario zou niet alleen de relatie tussen de EU en de VK voor vele jaren ernstig beschadigen, maar bovendien een erg nadelig effect hebben op de Vlaamse economie. Het akkoord dat op de valreep werd afgesloten, betekende een opluchting. De handels- en samenwerkingsovereenkomst voorziet in een tarief- en quotavrije handel, wat cruciaal is voor een handelsnatie zoals Vlaanderen. De overeenkomst stelt de handelsstromen veilig en beschermt de integriteit van de interne markten. Beide zijn essentieel voor onze welvaart.

Tijdens de onderhandelingen heeft Vlaanderen voortdurend gepleit voor een ambitieus akkoord, zonder tarieven of quota en met zo weinig mogelijk handelsbelemmeringen. Het behoud van een gelijk speelveld met het VK was en is een absolute prioriteit. Vlaanderen kan zich niet veroorloven dat het VK een ongeoorloofd concurrentievoordeel zou krijgen door de nieuwe status buiten de EU. Het handelsakkoord maakt een faire concurrentie mogelijk en voorkomt een neerwaartse spiraal op het gebied van milieustandaarden en sociale standaarden. De situatie wordt nauwgezet gevolgd.

De minister-president is positief over de werking van het handelsakkoord en hoopt dat de EU en het VK hierop kunnen voorbouwen. Een ambitieuze agenda tussen beide komt ook Vlaanderen ten goede.

1.2. Impact van de Brexit op Vlaanderen

Vervolgens gaat de minister-president in op de impact van de Brexit op Vlaanderen en de inspanningen van de Vlaamse Regering.

De periode van politieke instabiliteit rond de Brexit ging gepaard met de wereldwijde pandemie. Vlaamse bedrijven gaven blijk van een uitzonderlijke veerkracht. De minister-president drukt nogmaals zijn waardering uit voor het harde werk en de wilskracht van de bedrijven in deze moeilijke periode. Ook de Vlaamse Regering nam initiatieven die bijdroegen aan deze veerkracht en ze zal dit blijven doen. Er werden veel middelen geïnvesteerd in de sensibilisering over de gevolgen van de Brexit en de voorbereiding van bedrijven, onder andere via webinars en evenementen. Ook vandaag wordt ervoor gezorgd dat iedereen op de hoogte blijft van de laatste ontwikkelingen. Een speciale Brexithelpdesk en website werden opgezet om vragen van burgers en bedrijven te beantwoorden en hen toe te leiden naar de juiste ondersteuning. Vragen gaan over douane- en gezondheidscontroles, Britse invoereisen en invoertarieven, btw en e-commerce. De minister-president benadrukt dat de Brexit een proces is waarbij aandacht voor aanpassingen noodzakelijk blijft. Bedrijven kunnen een beroep doen op gerichte steun en begeleiding voor onder andere de diversificatie van hun exportmarkt.

Deze initiatieven hebben bijgedragen aan de situatie zoals die vandaag is. Hoewel de handel met het VK in de praktijk moeilijker is geworden, lieten de Vlaamse bedrijven zich niet afschrikken. Er is nog steeds intensieve handel met het VK. Zowel voor import als voor export blijft het VK een van Vlaanderens belangrijkste handelspartners. Voor de periode van januari tot oktober 2021 stond het VK op de zesde plaats voor de invoer in Vlaanderen en was het voor uitvoer de vierde belangrijkste bestemming en tevens de belangrijkste exportpartner buiten de EU. Het VK zal zijn grenscontroles de komende periode verder in lijn brengen met de nieuwe verdragsrelatie. Dat zal gevolgen hebben voor de Vlaamse exporteurs en voor de logistieke keten in zijn totaliteit. De minister-president spreekt zijn dank uit voor de goede ondersteuning van de federale douane.

De Brexit heeft ook effect gehad op de investeringen in Vlaanderen. FIT kondigde recent aan dat de investeringen vanuit het VK aangezwengeld werden. Bijna twee op drie Britse ondernemingen die in 2021 investeerden in Vlaanderen, noemden daarbij de Brexit als reden. Vlaanderen wordt dus gezien als een belangrijke toegangspoort tot de Europese interne markt voor Britse bedrijven. De minister-president wil Vlaanderen ook in de toekomst zo verder promoten.

1.3. Bijkomende acties en de Brexit Adjustment Reserve

De maatregelen ter ondersteuning van bedrijven en burgers worden deels gefinancierd door de Europese Brexit Adjustment Reserve. Regio's zoals Vlaanderen die het meest te lijden hebben onder de Brexit, kunnen hiermee de negatieve gevolgen zoveel mogelijk opvangen. De volgende maanden wordt ingezet op de versterking van de bestaande steunmechanismen en de ontwikkeling van nieuwe. Het hoofddoel is het stimuleren van een toekomstgerichte transformatie om het concurrentievermogen en de internationale ambities van sectoren en bedrijven te vergroten. Er gaat bijzondere aandacht naar de kmo's voor verdere groei en ontwikkeling op internationaal niveau. Ook de visserijsector, die op directe wijze door de Brexit werd getroffen, wordt niet uit het oog verloren. De mogelijkheden op gebied van cultuur en onderwijs worden onderzocht om het wegvallen van de Europese samenwerking met het VK op te vangen.

1.4. Moeilijkheden

De minister-president heeft het ook over de moeilijkheden van het voorbije jaar. Afgezien van de impact op de handels- en investeringsstromen zullen andere factoren wellicht ook in 2022 verder aanslepen. De situatie op het Ierse eiland blijft een groot twistpunt. Een alomvattend protocol is goedgekeurd dat rekening houdt zowel met de historische gevoeligheden van het VK als met de integriteit van de Europese interne markt. De Britse regering moet dit protocol loyaal uitvoeren. De EU blijft bereid om te zoeken naar praktische oplossingen voor problemen van de Noord-Ierse burgers en bedrijven. De minister-president hoopt dat de wissel van de wacht waarbij Liz Truss de fakkel overnam na het ontslag van David Frost, voor een nieuwe dynamiek in de besprekingen kan zorgen.

Op het vlak van de visserij liepen de spanningen hoog op. Vanuit Frankrijk en Vlaanderen was er bezorgdheid over de visserijlicenties voor de vissers. Hoewel een deel van die problemen werd opgelost, blijven ze wellicht de komende jaren voor spanningen zorgen. Voor Vlaanderen blijft het een aandachtspunt. Een stabiel beleid, zowel aan Europese als aan Britse zijde, is noodzakelijk om de uitvoering van de overeenkomsten tot een goed einde te brengen. Onzekerheid voor bedrijven en burgers moet worden vermeden door beide partijen.

1.5. De toekomst

De minister-president zoomt vervolgens in op de verwachtingen voor de toekomst. Hij wijst op een hele reeks mondiale uitdagingen zoals de klimaatverandering, handelsconflicten, de rol van technologie en geopolitieke spanningen. Deze thematieken eisen een nieuw partnerschap met het VK en andere gelijkgestemde partners. Verder kijken dan de huidige retoriek en politieke onenigheid, en werken aan een langetermijnstrategie is de boodschap.

De minister-president kijkt ernaar uit om een ambitieuze relatie tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk verder vorm te geven. Maar ook bilateraal is er een mogelijkheid om de banden aan te halen. Het VK heeft baat bij sterke Europese partners zoals Vlaanderen en Vlaanderen heeft baat bij een stabiele Britse partner die samenwerking boven conflict stelt. Daarom legt de minister-president nog dit jaar een strategienota aan de regering voor om de bilaterale relaties met het VK verder vorm te geven.

Tot slot kijkt de minister-president uit naar de handelsmissie naar het VK in mei. Die biedt gelegenheid om de belangen van de sectoren, bedrijven en andere belanghebbenden te verdedigen en de banden met de Britse partners aan te halen.

2. Toelichting door Bart Brosius en Andreas Witdouck

Bart Brosius, Vlaams diplomatiek vertegenwoordiger in het VK, zoomt in op het VK, dan op 'Global Britain' en behandelt vervolgens het Trade and Cooperation Agreement en enkele gevolgen ervan voor Vlaanderen.

2.1. Interne verdeeldheid

De Brexit heeft het VK intern verdeeld. Er zetelt een heel centralistische regering in Londen en de relaties met de deelstaten via de zogenaamde Sewel Convention, staan onder druk. Het streven naar onafhankelijkheid in Schotland heeft opnieuw wind in de zeilen en de regering in Wales kiest voor een sterke invulling van 'devolution'. In Noord-Ierland vinden dit jaar assembleeverkiezingen plaats met gevolgen voor de 'power sharing' en de uitvoering van het Noord-Ierse Protocol. Dit is van cruciaal belang voor de integriteit van de eengemaakte markt.

De Brexitdeal, die een jaar oud is, werd door Boris Johnson verkocht als een grote overwinning. In recente polls echter vindt slechts 4 procent van de 'remainers' en 34 procent van de 'Brexiteers' dat de Brexit goed wordt uitgevoerd. Naast soevereiniteit beloofden de Brexiteers ook lagere voedsel- en energieprijzen en minder belastingen. Het tegendeel blijkt waar. In december nog organiseerde de 'National Farmers Union' een 'food security' noodtop: hoge brandstofprijzen en een tekort aan werkkrachten en vrachtwagenchauffeurs zetten de voedselzekerheid onder druk. Britse landbouwers vrezen voor de impact van nieuwe handelsverdragen op hun concurrentievermogen.

2.2. Britse ambities

De Britse regering moet van de Brexit een succes maken en doet dat met covid-vaccins, handelsverdragen en de migratiewetgeving. Ook een relletje met de EU helpt om te scoren bij de conservatieve partij. Het hele Brexitproces heeft de internationale uitstraling en 'soft power' van het VK aangetast. Toch droomt de Britse regering van een Global Britain dat een 'science superpower' moet worden, dat zal leiden in data en artificiële intelligentie en een hub wordt voor de dienstensector. Het wil een 'magneet' zijn voor innovatie en talent, aangetrokken via het puntenstelsel voor migratie. Het VK ziet zich als een soevereine en maritieme handelsnatie, met een shift naar de Indo-Pacific.

Het VK heeft van de EU 67 handelsovereenkomsten met 70 partnerlanden overgenomen. In 2021 tekende het VK nieuwe handelsverdragen met Japan, Nieuw-Zeeland en Australië. Een handelsovereenkomst met de Verenigde Staten laat nog op zich wachten. Het leeuwendeel van de Britse handel in goederen is echter nog steeds met de EU. Het Trade and Cooperation Agreement zorgde voor extra 'red tape' voor bedrijven. De uitvoer van het VK naar de EU zou met 14 procent verminderd zijn en de invoer met 24 procent. Het Office of Budget Responsibility berekende dat Britse handel in totaal 15 procent lager zal zijn in vergelijking met de periode van het EU-lidmaatschap en voorspelt een daling van 4 procent van het bruto binnenlands product. Het TCA leidt voornamelijk een nieuwe en meerjarige onderhandelingsfase in. De regelgevende divergentie of soevereiniteit op vlak van het migratiesysteem en het einde van het vrij verkeer van personen springen in het oog. Maar er is ook divergentie op het vlak van staatssteun, data, chemicaliën, gene editing, wegtransport enzovoort. Recent publiceerde de regering 'The Benefits of Brexit'. Dit 100 bladzijden tellende document moet nog gefactcheckt worden.

2.3. Uitdagingen

Bart Brosius benadrukt dat de Brexit Vlaanderen voor uitdagingen plaatst. Hij somt ze op, zonder exhaustief te zijn. Uitwisselingen tussen Vlaamse en Britse universiteiten zullen minder frequent zijn. De Britse associatie met het Horizon Europe onderzoeksprogramma is nog steeds niet beklonken. Culturele uitwisseling wordt bemoeilijkt. Het is nog te vroeg om iets over de gevolgen voor toerisme te zeggen. De uitdagingen voor de Vlaamse visserij met meer dan 50 procent visvangst uit Britse wateren zijn groot.

Een andere spreker zal het nog hebben over het 'Border Operating Model'. Om bevoorradingsproblemen en lege winkelrekken te vermijden, werden de geplande grenscontroles aan Britse zijde in 2021 herhaaldelijk uitgesteld. Vanaf januari 2022 verwacht het VK een volledige douaneaangifte en vanaf juli volledige 'safety and security declarations' voor alle goederen. Dit zal zich laten voelen bij de exporteurs.

2.4. Implementatie van de Brexitakkoorden

Andreas Witdouck stelt dat velen wellicht gehoopt hadden dat het scheidingsakkoord van 2019 en het handelsakkoord van eind 2020 een positieve dynamiek

teweggebracht zouden hebben tussen de EU en het VK. Helaas duiken bij de implementatie van de Brexitakkoorden politieke en praktische problemen op.

Andreas Witdouck belicht eerst het Ierse Protocol. Dat voorziet in een oplossing voor de situatie van Noord-Ierland dat enerzijds ingebed zit in de Europese interne markt en anderzijds deel uitmaakt van de Britse douane-unie. Bij de uitvoering van dit protocol rijzen er problemen. Die doen zich in de eerste plaats voor bij de douane en de SPS-goederen. De Britse regering voorziet te weinig mensen en grensinfrastructuur om adequaat controles uit te voeren op goederen die van Groot-Brittannië over de Ierse Zee in Noord-Ierland aankomen. Nochtans is ze daartoe verplicht. Daardoor weet men niet exact welke goederen binnenkomen op de Europese interne markt. De integriteit van de interne markt moet beschermd worden. Hoe meer de Britse regering de komende jaren divergeert van Europese standaarden, hoe prangender de situatie op dat vlak wordt.

Een ander aspect betreft de 'governance'. Noord-Ierland zit ingebed in de Europese interne markt, waardoor het Hof van Justitie van de Europese Unie ultiem verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving. Dat staat ook zo in het TCA-akkoord, maar het VK kant zich tegen deze verdragsbepaling. De onderhandelingen zitten vast.

Een laatste problematisch aspect rond het Iers Protocol is de staatssteun. In het akkoord staat dat de Europese staatssteunregels onverkort van toepassing zijn in Noord-Ierland. De Britse regering wil hier geen uitvoering aan geven en stelt een ander model voor.

Deze problemen slepen intussen meer dan een jaar aan. Voor de EU kan er geen heronderhandeling zijn van het protocol, maar ze blijft bereid om oplossingen te zoeken voor praktische problemen van de Noord-Ierse stakeholders binnen het kader van het protocol. Concrete Europese voorstellen werden overgemaakt – onder andere over geneesmiddelen – maar blijven voorlopig zonder gehoor.

De start van de verkiezingscampagne voor de Noord-Ierse assemblee in mei 2022 kondigt een volatiel klimaat aan. Het is deze assemblee die in 2024 zal stemmen over het lot van het Iers Protocol. Het is belangrijk dat de Britse minister van Buitenlandse Zaken en hoofdonderhandelaar Liz Truss de komende maanden voor een kentering zorgen. Alleen zo is een duurzame oplossing in Noord-Ierland mogelijk.

2.5. Uitvoering van het Handels- en Samenwerkingsakkoord

De diplomatieke vertegenwoordiging houdt in de tweede plaats, samen met FIT, ook nauw toezicht op de uitvoering van het Handels- en Samenwerkingsakkoord. Men is grotendeels positief over de implementatie van dit akkoord, maar er rijzen zorgen over de bepaling over het gelijk speelveld. Vanuit Vlaanderen wordt met veel aandacht gekeken naar de nieuwe Britse staatssteunwetgeving, de milieu- en energiewetgeving en plannen voor vrijhavens. Er wordt over gewaakt dat onze bedrijven op een faire manier kunnen concurreren met hun Britse tegenhangers. Daarom neemt Vlaanderen een actieve rol op in de diverse governancecomités van het handelsakkoord waar deze thema's worden besproken.

3. Toelichting door Claire Tillekaerts en Ilke Bliki

3.1. Uitvoercijfers

Claire Tillekaerts wijst erop dat voor 2021 de cijfers maar tot oktober beschikbaar zijn. De volledige jaarcijfers zullen tussen half maart en half april 2022 beschikbaar zijn.

Voor de Brexit hebben de bedrijven nog gretig gebruikgemaakt van de Europese regels. In de laatste maanden van 2020 werd een grote voorraad aangelegd in het VK. Dat leidde tot een gigantische uitvoerboost tijdens het slotkwartaal van 2020, namelijk met 17,4 procent.

Daarna kende de uitvoer in het eerste kwartaal van 2021 een serieuze terugval van min 21 procent. Er kwam een sterk tweede kwartaal, waar de uitvoer opnieuw 39 procent naar boven ging.

Kwartaal drie bleef vervolgens onder het peil van dezelfde periode in 2020. Ook in oktober 2021 ging de export met 5,62 procent achteruit. Worden de cijfers tot oktober 2021 vergeleken met dezelfde periode het jaar voordien, dan blijkt dat de export naar het VK licht is teruggelopen, namelijk met 0,73 procent of netto 140 miljoen euro minder. Omdat 2020 een heel atypisch jaar is, past het om een vergelijking te maken met dezelfde periode in 2019, precorona. Die toont een terugval met 14,2 procent.

3.2. Exportmarkten

Vervolgens gaat Claire Tillekaerts in op de belangrijkste exportmarkten voor Vlaanderen van januari tot oktober 2021. Het betreft de top 25 van de Vlaamse exportmarkten die samen goed zijn voor 85 procent van de totale Vlaamse wereldexport. De totale goederenexport vanuit Vlaanderen toont een toename van 24,4 procent. Vergelikt men de cijfers van het VK met die van andere buurlanden, dan stelt men vast dat de uitvoer naar Duitsland, Nederland en Frankrijk een toename kent tussen de 20 en de 30 procent, terwijl de exportmarkt in het VK een lichte daling kent van 0,73 procent. Toch blijft het Vlaanderens vierde exportmarkt, wat Claire Tillekaerts angstig maakt voor de toekomst.

3.3. Impact van Brexit op de Vlaamse bedrijven

Ilke Bliki geeft toelichting bij de impact van Brexit op de Vlaamse bedrijven.

Eind 2020 werd het Handels- en Samenwerkingsakkoord bekendgemaakt. Hierdoor werd het ergste scenario, de gevreesde no- deal, vermeden. Toch betekende de nieuwe handelsrelatie een enorme aanpassing. Binnen de EU is er de Europese douane-unie en de interne markt. Daardoor zijn er aan de grensovergangen geen douanecontroles en gelden dezelfde set basisregels van de interne markt voor elke EU-lidstaat. Handel drijven is voor bedrijven binnen deze zone relatief eenvoudig.

Het Handels- en Samenwerkingsakkoord met het VK was heel erg belangrijk omdat hierdoor de invoertarieven werden vermeden. Dat geldt niet per definitie voor alle goederen, maar enkel voor goederen van voldoende Europese oorsprong. Bedrijven moeten deze oorsprong bewijzen op basis van de oorsprongsregels van het akkoord. Voor kmo's die nog niet bekend zijn met dit systeem is dit bijzonder complexe materie. Het handelsakkoord heeft ook geen douaneformaliteiten vermeden. Ook dit is geen eenvoudige materie. Bedrijven moeten mensen en middelen vrijmaken om de administratie op te volgen.

3.4. Niet-tarifaire belemmeringen

Door de uitstap van het VK uit de EU zijn er bijkomende zogenaamde niet-tarifaire belemmeringen, zoals bijvoorbeeld exportcertificaten van het Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen en bijkomende reglementerende eisen met betrekking tot productveiligheid. De aanpassing is voor sommige bedrijven moeilijk. Het kost ook tijd en geld. Anderzijds loopt het bij andere bedrijven wel goed. Veel hangt af van de communicatie tussen verschillende spelers in de logistieke keten. Wanneer een Vlaams bedrijf bijvoorbeeld goede afspraken maakt met de

logistieke dienstverlener en de Britse klant, dan verloopt alles doorgaans goed. Wanneer er ergens in die communicatie een kink in de kabel komt, dan kan het mislopen.

3.5. Fasering invoereisen

Belangrijk om te weten is dat de Britse regering een belangrijk deel van die nieuwe invoereisen gefaseerd heeft ingevoerd. 2022 wordt een cruciaal jaar omdat belangrijke invoereisen in de loop van dit jaar van kracht worden. Bart Brosius verwees naar het Border Operating Model. Dat is ondertussen door de Britse overheid al verschillende keren gewijzigd. Op dit ogenblik is er sinds 1 januari 2022 een nieuw Brits douanesysteem van kracht, naast het bestaande. In de loop van het jaar – vanaf juli, september en november – volgt er een gefaseerde invoer van de exportcertificaten voor producten van plantaardige en dierlijke origine. Dit zal een grote impact hebben op voedingsbedrijven. Voor elke export moet een exportcertificaat worden gevraagd bij het FAVV dat bij de uitvoeraangifte moet worden gevoegd. Dit zorgt weer voor bijkomende administratie en inzet van tijd en middelen.

Vanaf volgend jaar ten slotte wordt ook een UKCA-markering verplicht. Dat is het nieuwe Britse equivalent van de CE-markering, een label waardoor bedrijven aantonen dat hun producten veilig zijn. Tot eind dit jaar wordt de Europese CE-markering geaccepteerd op de Britse markt, vanaf volgend jaar is dat niet meer het geval. Alweer bijkomende certificeringskosten voor bedrijven.

De impact van deze toekomstige invoereisen is moeilijk in te schatten. De langetermijngevolgen van de Brexit zullen op zijn vroegst volgend jaar maar waarschijnlijk pas binnen enkele jaren zichtbaar zijn.

3.6. Ondersteuning door FIT

FIT doet er alles aan om de exporteurs te ondersteunen. Er is de Brexithelpdesk waar bedrijven terecht kunnen met vragen over uiteenlopende thema's zoals douane, btw en e-commerce. FIT heeft heel goede contacten met andere administraties en verwijst bedrijven door waar het nodig is. Vorig jaar werden in totaal 608 vragen gesteld. In de periode voor de Brexit stond de teller op 347. Er zijn geen duidelijke sectortendensen te bespeuren. De vragen komen uit heel uiteenlopende sectoren.

Bedrijven kunnen ook terecht op de specifieke Brexitwebsite met achtergrondinformatie per thema. FIT organiseert ook infosessies, steeds in samenwerking met partners zoals andere overheidsinstanties of middenveldorganisaties. In de aanloop van de Brexit werden bedrijven aangespoord om zich zo goed mogelijk voor te bereiden. Sinds vorig jaar ligt de focus op het handelsakkoord en de praktische gevolgen daarvan. FIT blijft inzetten op het sensibiliseren van bedrijven in de aanloop naar de nieuwe invoereisen. Daarnaast ondersteunt de Brexitwerking van FIT in het kantoor in Londen bedrijven met het vinden van commerciële opportuniteiten tijdens specifieke missies en door het faciliteren van beursdeelnames. Men gebruikt de middelen van de Brexit Adjustment Reserve voor deze werking.

Vorig jaar konden bedrijven gebruikmaken van een Brexitsubsidie die diende om Brexitgerelateerde operationele kosten op te vangen. Op die manier kon de export naar het VK geherlanceerd worden en werden sommige financiële drempels weggenomen. Anderzijds kon de subsidie gebruikt worden voor marktdiversificatie om eventueel verloren marktaandeel in het VK terug te winnen. In 2021 ontvingen een 200-tal kmo's deze subsidies. FIT zet hier verder op in.

3.7. Investeringsen

Ten slotte heeft de Brexit ook impact op de investeringen. Door de Brexit richten heel wat Britse bedrijven een vestiging op in de EU om van hieruit de Europese markt te beleveren. Dit zorgt bij het investeringsteam van FIT al sinds het referendum voor alle hens aan dek om deze bedrijven aan te trekken. Vorig jaar waren er 49 investeringsprojecten van Britse bedrijven in Vlaanderen waarvan twee derde van de bedrijven aangaf dat het Brexitgerelateerd was. Een ander gevolg van de Brexit is dat het VK een grotere concurrent is op vlak van het aantrekken van die investeringen. Vlaanderen dient zich te houden aan Europese regelgeving, terwijl het VK inzet op extra maatregelen om bedrijven aan te trekken. Zo hebben Unilever en Shell hun hoofdkwartier van Nederland naar Londen overgebracht om fiscale motieven.

De centrale ligging in het economische hart van Europa, de meertaligheid en het onderwijssysteem met hoog opgeleide medewerkers vormen verschillende unieke ecosystemen die Vlaanderen moeten toelaten om aantrekkelijk te blijven in Europa. Dit vergt een continue zoektocht naar nieuwe investeringen, dagelijkse monitoring van opportuniteiten en een niet aflatende kwalitatieve begeleiding van potentiële buitenlandse investeerders. FIT blijft hier verder op inzetten.

4. Toelichting door Gilles Suply

Gilles Suply van Voka heeft het over drie verschillende thema's: de onmiddellijke impact van de Brexit op de Vlaamse bedrijfswereld, de verwachte impact in 2022, en ten slotte de impact op de lange termijn.

4.1. Onmiddellijke impact

Voor de onmiddellijke impact verwijst hij naar een grafiek van de Nationale Bank, die een duidelijk verschil tussen invoer en uitvoer aantoonde. Kort na de Brexit is er immers een sterke daling van de invoercijfers merkbaar vanuit het VK naar Vlaanderen. De Vlaamse uitvoer naar het VK blijft daarentegen relatief stabiel, en volgens Voka is een van de redenen daarvoor het feit dat Vlaanderen zeer goed voorbereid was op de Brexit. Er heerste veel onzekerheid, maar toch heeft Vlaanderen de schok goed kunnen opvangen.

Uit een bevraging een maand voor de uittreding uit de interne markt bleek dat de Vlaamse bedrijven inderdaad goed voorbereid waren. Ongeveer 40 procent van de bevroegde bedrijven hadden duidelijke juridische indekkingsprocedures opgestart, en hebben hun incoterms onder de loep genomen en indien nodig aangepast, waardoor ze iets minder blootgesteld waren aan mogelijke extra kosten die gepaard gaan met de douaneformaliteiten. Bedrijven namen ook extra clausules op in hun contracten om te zorgen dat men niet zou moeten opdraaien voor onverwachte extra kosten. En ondernemingen hebben ook extra kennis opgebouwd over douaneregels, of maakten afspraken met logistieke partners, om ervoor te zorgen dat de douaneprocedures vlot konden verlopen.

Gilles Suply vindt dat ook de overheidsdiensten goed werk hebben geleverd. Bedrijven hebben immers van in het begin hard geloofd in de voorbereidende acties van de verschillende overheidsadministraties. De douanes, de havens en FIT hebben zeer veel werk verricht.

Maar ondanks de vele inspanningen bleef de Brexit niet zonder gevolgen. In april 2021 organiseerde Voka een bevraging om de impact op de Vlaamse bedrijfswereld in het eerste kwartaal in te schatten. Uit die steekproef bleek dat de Britse activiteiten voor Vlaamse bedrijven zo'n 5 procent duurder waren geworden. De overgrote meerderheid kon die kostenstijging goed opvangen, maar ongeveer 30

procent van de bevroegden gaf aan dat die kostenstijging wel degelijk een impact heeft op hun competitiviteit. Zo'n 10 procent van de bedrijven overwoog om bepaalde activiteiten terug te schroeven als gevolg van die kostenstijging, zo bleek uit de bevraging. Een factor daarbij is de mate waarin die kostenstijging kan worden doorgerekend, en of er concurrentie is op het Britse vasteland zelf, van bedrijven door die kostenstijging een concurrentieel voordeel hebben.

Er was dus wel een afname van de invoer, en dat heeft volgens Gilles Suply voor een stuk te maken met het feit dat de Britten relatief onvoorbereid waren, zowel bij de bedrijven als bij de overheid. Dat was ook de ervaring van verschillende Vlaamse bedrijven. Doordat toeleveranciers niet goed voorbereid waren, raakten veel goederen geblokkeerd, en veel klanten in het VK bleken onvoldoende kennis te hebben over de geldende douaneformaliteiten. Dat bevestigt het idee dat de Brexit nog niet helemaal doorgesijpeld was in de Britse bedrijfswereld, aldus de spreker. En ook de Britse douane bleek relatief onvoorbereid, waardoor men al een aantal fases van het overgangstraject heeft moeten uitstellen. Vlaamse bedrijven ondervonden dus toch wel een aantal problemen aan Britse zijde van de douane.

4.2. Impact in 2022

De te verwachten impact in 2022 is moeilijker te meten, omdat de coronacrisis voor een troebel beeld zorgt. Voka stelt nog geen aanzienlijke daling in Britse uitvoer vast, omdat corona kort voordien al een daling heeft veroorzaakt.

Wel stelt men vast dat de Britse handel zich absoluut niet herstelt in Vlaanderen, maar eerder stagneert, dit in tegenstelling tot de buurlanden. De uitvoer kent een lichte stijging, maar ook veel minder uitgesproken dan bijvoorbeeld Nederland of Duitsland. De invoer is nog helemaal niet gestegen, stelt Gilles Suply vast. Bij de buurlanden is het hersteleffect veel uitgesprokener.

Ook in december 2021 stuurde Voka een enquête uit, met de vraag naar de verwachtingen van de Brexit voor 2022. Daarin gaf zowat drie vierde van de bevroegden aan nog heel wat bijkomende belemmeringen te verwachten in 2022. Men verwacht vooral nog heel wat bijkomende problemen met douaneformaliteiten, en dat heeft alles te maken met het Border Operating Model, dat gefaseerd ingevoerd wordt. Aangezien die verschillende fases regelmatig worden uitgesteld, is de vraag of het vooropgestelde schema aangehouden wordt. Bijkomende controles leiden tot extra belemmeringen voor de Vlaamse bedrijven, waardoor het Brexiteffect zich nog niet volledig heeft gemanifesteerd.

Voka ziet nog een bijkomend probleem. De economische migratie naar het VK is een stuk moeilijker geworden, met als gevolg dat het onbegeleid vrachtverkeer naar het VK is toegenomen. Het is immers veel moeilijker om een Belgische chauffeur tot in het VK te laten rijden. Dat leidt dan tot een toegenomen vraag naar chauffeurs in het VK, maar door die moeilijkere economische migratie ziet men daar een schaarste aan chauffeurs. Heel wat spelers uit de transportsector komen immers uit Oost-Europa, en die chauffeurs zijn intussen teruggekeerd naar het Europese vasteland. Dat leidt tot nijpende personeelstekorten in deze sector, waardoor levertijden langer worden en het transport duurder wordt. Voka vernam alvast van één transportbedrijf dat het transport van het VK naar België 30 tot 40 procent duurder is geworden; van België naar het VK ziet men de kosten met ongeveer 15 procent stijgen.

4.3. Impact op lange termijn

Voor de impact op de lange termijn ziet Gilles Suply van Voka een drietal punten. Ten eerste is er nog altijd de vrees voor een gedivergeerde regelgeving ten gevolge van de Brexit. Er bestaan verschillende rapporten over een mogelijke aanpassing

van de regels in het VK, om zich op die manier los te maken van de Europese regelgeving. Dat gaat bijvoorbeeld om nieuwe regels voor maten, gewichten en normen, maar ook voor economische migratie. Die nieuwe regels brengen kosten met zich mee, want het betekent dat Belgische bedrijven moeten conformeren met zowel de Europese als de Britse normen.

Ten tweede is er het protectionistische verhaal rond de Brexit, waarbij men vreest voor een versoepeling van de staatssteunregels in het VK. Ook al zijn die regels vastgelegd in het handelsverdrag, toch is het niet volledig duidelijk of die regels volledig zullen worden uitgevoerd, aldus de spreker.

Ten slotte is er het gevaar voor een deregularisatiegolf in het VK, wat in Vlaanderen potentieel tot oneerlijke concurrentie kan leiden met Britse bedrijven, die dan minder hoge standaarden zouden moeten hanteren. Dat kan bijvoorbeeld gaan om een versoepeling van de GDPR-regelgeving, maar er was ook sprake van een versoepeling van de arbeidsduur en van de financiële regels. Die zaken moeten zeker worden opgevolgd, om ervoor te zorgen dat de competitiviteit van de Vlaamse bedrijven verzekerd blijft, en dat er geen oneerlijke concurrentie optreedt, zo besluit Gilles Suply.

5. Toelichting door Jan Blomme

Jan Blomme bespreekt de concrete impact van de Brexit op de Vlaamse havens. De havens vormen een belangrijke schakel, want veel internationale handel loopt via de maritieme stromen. Maar de precieze impact van de Brexit valt heel moeilijk te meten, omdat die interfereert met de coronapandemie. Wel stelt hij vast dat de terugval van de handelsstromen in het VK een stuk sterker is dan in de landen van de EU, en dat is wel in belangrijke mate aan de Brexit toe te schrijven.

5.1. Impact op de Vlaamse havens

Het VK speelt een zeer belangrijke rol voor de Vlaamse havens, en voor Zeebrugge speelt het zelfs een cruciale rol. Het aandeel van trafieken gerelateerd aan het VK bedraagt in Antwerpen en North Sea Port 5 à 6 procent, ten opzichte van ongeveer 40 procent voor Zeebrugge, weliswaar voor het Verenigd Koninkrijk en Ierland samen. Dat aandeel is intussen licht gedaald, en niet alleen vanwege de Brexit maar ook vanwege de groei in andere sectoren, zoals de containertrafiek vanuit Azië. In de haven van Oostende is het aandeel van het VK dan weer zeer gering, maar men onderzoekt daar momenteel de haalbaarheid van een bijkomende ferryverbinding met het VK.

De spreker gaat dieper in op Zeebrugge en zijn maritieme handelsstromen met het VK. De spreker wijst erop dat Zeebrugge misschien wel de belangrijkste draaischijf is in de distributielogistiek van het VK. Een van de redenen is het grote aantal afvaarten – zeven tot tien per dag – naar de verschillende Britse havens. Dat maakt het mogelijk om zeer flexibel in te spelen op de bevoorrading van de Britse distributie.

Al bij al blijken de effecten van de Brexit op de Vlaamse havens redelijk beperkt, volgens Jan Blomme. In 2019 lagen de handelsvolumes wel hoger dan normaal, omdat veel Britse bedrijven in het zicht van de Brexit aan 'stockpiling' deden, dus voorraden opsloegen om hun 'supply chains' te verzekeren. Zeebrugge kent in 2021 een daling ten opzichte van 2019, maar die terugval is relatief beperkt als men ook rekening houdt met Ierland. Want daar opteert men voor het handelsverkeer met de EU steeds minder voor de zogenaamde 'land bridge' met het VK; handel verloopt nu steeds vaker via rechtstreekse maritieme verbindingen met Europa.

Voor de North Sea Port en specifiek North Sea Port Flanders, dat meer industriegebonden handelsstromen heeft, is de terugval in handelsverkeer sterker. Daar is er een aanzienlijk verlies van marktaandeel. North Sea Port is dus iets sterker geraakt dan de andere havens, onder meer vanwege het aandeel van de staalsector en de auto-industrie. Toch deed zich ook daar een stabilisatie voor in 2021. In Antwerpen slaagt men erin om opnieuw te groeien in vergelijking met 2020, opnieuw voor een stuk dankzij Ierland.

5.2. Reactie Zeebrugge

In Zeebrugge heeft men zeer snel beseft dat men diende te anticiperen op de Brexit. Er is zeer veel overleg geweest met verschillende instanties, en er zijn verschillende mitigerende maatregelen genomen, zoals de inzet van extra personeel voor de douane en het FAVV. Ook de grenscontrolepost is voldoende uitgebouwd om aan die nieuwe stromen te kunnen voldoen. Ten slotte heeft men ook geïnvesteerd in een Port Community System.

Globaal genomen is er dus wel degelijk een lichte daling van de trafiek met het VK, maar vertoont het handelsverkeer met Ierland een grote stijging, vanwege het al aangehaalde land bridge-effect. Het handelsverkeer tussen Ierland en Europa liep voordien voornamelijk via het VK, maar daar vormt de Brexit een belangrijke storende factor. Dat biedt extra kansen voor rechtstreekse maritieme verbindingen tussen Vlaamse havens en Ierland, zo zegt Jan Blomme, en daar is Zeebrugge zeer tevreden over. Ook de lange wachttijden tussen Calais en Dover, tot wel 9 à 10 uur, vormen een voordeel voor Zeebrugge, waar men met onbegeleid vervoer werkt: de oplegger wordt overgeleverd aan de ferryreder, en op de Britse eilanden wordt de lading dan overgenomen door een andere chauffeur. Het Zeebrugse havenbestuur merkt dat daardoor de volumes opnieuw fors zijn toegenomen, wat betekent dat de Brexit tot op zekere hoogte ook een opportuniteit is geweest voor hen.

5.3. Reactie North Sea Port

Ook in North Sea Port heeft men op een gelijkaardige wijze gereageerd, en heeft men overleg gepleegd met onder meer de douane en het FAVV, en heeft men geprobeerd om de supply chains goed in kaart te brengen. En er kwam ook een Brexitloket om specifieke vragen te beantwoorden. Er kwam ook een uitbreidingstraject voor de grenscontrole in Gent. Een aantal noodplannen die in elke haven terug te vinden zijn, zoals het voorzien in bijkomende Brexitparkings, dienden zelfs nooit in uitvoering te worden gebracht.

5.4. Reactie Antwerpen

Ook in Antwerpen is de impact eerder gering gebleven, merkt de spreker op, en is het herstel ingezet. Ook hier heeft dat voor een stuk te maken met de aard van de producten. Ondanks de bestaande politieke diplomatieke wrijvingen en de pandemie is er dus sprake van een voorzichtig optimisme.

In het VK stelt men vast dat de consumentenbestedingen aantrekken, maar men vreest dat dat een behoorlijke druk zal uitoefenen op de toeleveringsketens. Daarnaast is de algemene vaststelling dat het VK nog niet alles op punt heeft op het vlak van administratie, douane en procedures rond voedselveiligheid.

5.5. Effect Brexit en de pandemie

Jan Blomme concludeert dat de effecten van de Brexit samenlopen met de effecten van de pandemie, en ze zijn dus niet zo gemakkelijk te plaatsen. De maritieme handelsstromen met het VK en Ierland zullen zeer belangrijk blijven voor de

Vlaamse havens; het blijven tenslotte buurlanden. Hij stelt ook vast dat de havenbesturen steeds opnieuw de zeer goede samenwerking met de douane, met het FAVV maar ook met Voka benadrukken. Zij hebben sterk ingezet op bewustwording en op een goede voorbereiding. De Vlaamse havens kenden wel een terugval, maar die was niet altijd te herleiden tot de Brexit. Daarbij volgden alle havens dezelfde mitigatiestrategie: grondig overleg, een Brexitdesk, een IT-instrumentarium, en capaciteitsaanpassingen, zowel voor de grenspostcontrole, de douane als voor parkings. De terugval bleef beperkt, maar was weliswaar iets hoger voor de North Sea Port. Er heerst voorzichtig optimisme. Ten slotte participeren alle Vlaamse havens in het 'Gateway to Britain'-project, dat een aantal oplossingen bevat om bijkomende administratieve en financiële lasten ten gevolge van de douaneformaliteiten op te vangen.

6. Toelichting door Stephan Legein

Stephan Legein bekijkt de Brexit vanuit het standpunt van de douane. Voor de douane zelf verandert er weinig, omdat men altijd al over de mogelijkheden beschikte om met zogenaamde derde landen samen te werken, via handels- en samenwerkingsakkoorden. Dus voor de douaniers was dat geen grote aanpassing. Voor bedrijven die tot nu toe weinig met derde landen te maken hadden, was dit wel een volledig nieuw gegeven.

6.1. Aanpak

Dankzij een degelijke voorbereiding is de start van de Brexit vlot verlopen, omdat men de jaren voordien de applicaties grondig had kunnen voorbereiden, mede dankzij het feit dat de Brexit verschillende keren werd uitgesteld. Men heeft tijdens de vergaderingen met het Nationaal Crisiscentrum ook met alle spelers aan tafel kunnen zitten.

In de eerste maanden hebben de douanediensdiensten dagelijks ondersteuning geboden aan de ferrymaatschappijen in Zeebrugge, omdat hun applicaties een grote aanpassing moesten ondergaan. Zij hadden sinds 1982 immers enkel intern verkeer binnen Europa gehad, waarbij er geen douaneaangiftes meer nodig waren. Daarbij werd geopteerd voor een 'soft approach', waarbij men de eerste zes maanden vaststelde welke fouten er plaatsvonden, en in welke mate die aan de Brexit gerelateerd waren. Indien de vastgestelde fout het gevolg was van een administratieve vergissing werden enkel de eventueel in het spel zijnde verschuldigde rechten opgeëist en werd er geen boete opgelegd.

Dankzij de voorgaande regeringen beschikt de douane over 386 bijkomende medewerkers voor verschillende grensposten, aldus Stephan Legein. Een groot deel daarvan werkt voor de haven van Zeebrugge, maar er zijn ook extra douaniers actief in Antwerpen, Zaventem, Bierset en Gosselies. En men heeft een volledig nieuwe grenspost moeten creëren in Brussel-Zuid voor de Eurostar. Ook daar heeft de douane de nodige informatie en ondersteuning verleend.

De douane heeft een callcenter opgericht dat zowel in de aanloop naar als na de Brexit operationeel was. Daar werden de eerste drie maanden van 2021 nog meer dan 700 calls behandeld. De douanediensdiensten woonden zelf ook verschillende seminars en webinars bij om informatie in te winnen, en men onderhoudt nauwe contacten met de Europese Commissie. Want ook al bestaat de regelgeving aan Europese kant al een tijdje, toch moet er nog overleg worden gepleegd, ook met de naburige lidstaten, zoals Frankrijk, Nederland of Ierland. Ook met die landen werd dus geregeld aan tafel gezeten, merkt hij op. Momenteel zit men ook rond de tafel met de administratie van het VK rond de Belgian-UK Borders Industry Facilitation Committee.

Intern is er ook regelmatig overleg met Buitenlandse Zaken en met het FAVV, waarmee de douane nauw samenwerkt. Dit wordt gecoördineerd door het Nationaal Forum, waar de douanediens ten samen zitten met de private spelers: de transportfederaties, de chemische federaties en de douanevertegenwoordigers. Daar worden operationele problemen aangepakt.

Voor Stephan Legein is een van de grootste realisaties van de douane het uitreiken van nieuwe EORI-nummers. In 2019 werd een actie opgestart waarbij 20.000 Belgische bedrijven een persoonlijke mail ontvingen. 7000 daarvan werden ook telefonisch gecontacteerd. Het resultaat was dat bijna 6900 nieuwe EORI's werden gerealiseerd. En ook vandaag nog gaat het aantal actieve EORI-nummers in stijgende lijn. Dat betekent concreet dat meer en meer grote en kleine firma's handel kunnen drijven met een derde land.

6.2. Aandachtspunten

De douanediens ten stelden ook wel een aantal problemen vast, onder meer rond afspraken tussen partijen: wie moet welke informatie voorzien? En dat had gevolgen voor de kwaliteit van de data. Als er foutieve informatie wordt doorgegeven, kan dat leiden tot blokkeringen bij de douanediens ten. Daarom heeft men de eerste drie maanden van 2020 dagelijks samengezeten met de ferry maatschappijen in Zeebrugge, om hun applicatie in orde te brengen.

Een ander aandachtspunt is het correct afsluiten van transitbewegingen in het VK. De spreker merkt op dat de Britse douanediens ten nog niet op volle kracht zijn om die bewegingen goed aan te pakken. En verder is er ook een verschil in procedures tussen de verschillende havens. De Noord-Franse havens hebben wat meer begeleide vracht, terwijl Zeebrugge meer met onbegeleide vracht te maken krijgt. In Antwerpen en Gent ligt het aandeel container vracht dan weer hoger. Maar doordat de procedures verschillen van haven tot haven is het moeilijk om vergelijkingen te maken tussen de flow van de havens onderling.

Stephan Legein onderstreept nog eens dat de wetgeving in het VK geen kopie is van de Europese wetgeving, wat ook tot problemen leidt, vooral omdat de Britse wetgeving niet altijd even duidelijk is. En een laatste aandachtspunt is dat de rol van de douanevertegenwoordigers nu nog uitgebreider is dan vroeger, zeker om kleinere bedrijven bij te staan bij hun in- en uitvoer naar het VK.

6.3. Herkomst en oorsprong van goederen

Hij licht ook nog het verschil toe tussen herkomst en oorsprong. Goederen kunnen van herkomst uit de EU afkomstig zijn, maar daarom niet van oorsprong. En dat heeft een grote impact op het betalen van de rechten en de btw. Het omgekeerde geldt ook: voor goederen die uit het VK komen, geldt niet automatisch een preferentieel oorsprongsregime. Alles hangt immers af van de grondstoffen, en waar die zijn samengesteld. Dit onderscheid moet richting de toekomst verduidelijking krijgen, vindt hij.

Stephan Legein concludeert dat de gefaseerde invoer van de controles en de wetgeving in het VK ervoor zorgen dat de Brexit nog niet afgelopen is, en dat onze bedrijven nog enige tijd hinder zullen blijven ondervinden.

II. Tussenkomsten van de parlementsleden

1.1. Tussenkomst van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe stelt samen met de sprekers vast dat er nog steeds onzekerheid heerst, en dat de Brexit blijvende aandacht vraagt, zowel van de verschillende diensten als van de bedrijven zelf. Maar hij had vernomen dat er ook wel wat opluchting is, omdat mensen de impact misschien nog veel erger hadden ingeschat. Vlaanderen was goed voorbereid, net als alle diensten en bedrijven, en hij ziet daarin een groot verschil met het VK. Vlaanderen heeft in het verleden altijd veel handel gedreven met het VK, ook via de verschillende havens. Hij vraagt of andere lidstaten of regio's, en andere havens, even goed voorbereid waren als Vlaanderen.

De cijfers van FIT geven een aantal sterke stijgingen en dalingen aan van het handelsverkeer met het VK. Zijn er verschillen te zien tussen de sectoren onderling? Kan men vaststellen dat bepaalde sectoren zwaar getroffen zijn, terwijl andere sectoren net een sterke voortuitgang kenden?

Zijn er verschuivingen zichtbaar in de export en import tussen Vlaanderen en het VK per regio – Schotland, Wales, Noord-Ierland en Engeland?

FIT en Voka hebben heel wat initiatieven opgestart, maar welke concrete verwachtingen hebben de bedrijven en ondernemingen van de Vlaamse overheid vandaag, en van de douanediensten? Welke vragen en problemen komen daarbij het vaakst terug?

Er werd ook aangehaald dat het VK de meerderheid van zijn handelsakkoorden voortzet, en dat het ondertussen ook verder kijkt dan de Europese Unie. Het VK richt de blik nu ook op Japan en Australië. Heeft Vlaanderen als regio iets te vrezen als het VK zich meer op andere continenten gaat richten? Wat betekent dat voor het Vlaamse handelsbeleid?

De federale overheid heeft recent ook een samenwerkingsakkoord afgesloten met het VK, waarin Vlaanderen niet betrokken was. Onder andere Vlaams minister-president Jan Jambon sprak daar al zijn ongenoegen over uit. Karl Vanlouwe vraagt of daar nog ontwikkelingen zijn, en of er nog gesprekken daarover bezig zijn. Zullen er afzonderlijke akkoorden afgesloten worden met het VK?

Er is een grote vraag naar Europese arbeidskrachten, vooral naar vrachtwagenchauffeurs, maar bijvoorbeeld ook naar horecapersoneel. Zo zijn er heel wat Oost-Europese werkkrachten teruggekeerd uit het VK. De spreker vraagt op welke manier Vlaanderen daarin kan bijdragen.

Vorige week kondigde de Britse eerste minister de Brexit Freedoms Bill aan. Wat zou de impact daarvan kunnen zijn?

1.2. Tussenkomst van Johan Deckmyn

Ook *Johan Deckmyn* gelooft dat Vlaanderen beter voorbereid was op de Brexit dan bijvoorbeeld het VK. De Vlaamse bedrijven hebben zich ook veerkrachtig getoond, maar hij vraagt of er door de Brexit geen concurrentievervalsing is ontstaan. Hij maakt uit de betogen van de verschillende sprekers ook op dat een aantal bedrijven wel beter op de hoogte waren dan andere, ondanks de vele inspanningen om aan informatiedeling te doen. Welke conclusies en lessen kan men trekken?

Het VK blijft een erg belangrijke handelspartner, dus er dienen goede afspraken te worden gemaakt in het kader van de Brexit. Heeft de Brexit ook tot positieve zaken geleid? Zo had de spreker vernomen dat er een positieve invloed is, al dan niet tijdelijk, op de containertrafiek in de haven van Gent, en dat ook de haven van Zeebrugge een aantal meevallers heeft gekend.

Ook de visserijsector vormde een heikel dossier, meent hij. Hij heeft wel een aantal zaken gehoord, maar verschillende signalen geven aan dat dit dossier allesbehalve afgerond is. Hij is benieuwd naar de verdere evolutie hiervan.

De douaneregeling op het Ierse eiland blijft een heikel punt, aldus Johan Deckmyn. Is er een oplossing in de maak die alle partners kunnen onderschrijven? Hij vindt het in elk geval interessant dat de Vlaamse Regering een strategienota aan het opstellen is. Kan de minister-president al een tip van de sluier oplichten?

Bart Brosius stelt dat de Brexit de onafhankelijkheidsbeweging in Schotland wind in de zeilen heeft gegeven. Johan Deckmyn maakt die vaststelling ook, en hij kijkt in dat verband ook naar de Noord-Ierse problematiek. Kan iemand een algemeen beeld schetsen van hoe de politieke verhoudingen eruitzien ten gevolge van de Brexit, tussen Ierland, Noord-Ierland, Wales, Schotland en Engeland? Zijn er regio's die op dat vlak met een probleem zitten, en welke passen zich goed aan de situatie aan?

Ook de bevoorrading in het VK blijkt een probleem te zijn. Liggen hier eventueel kansen voor de eigen Vlaamse exportsector?

Andreas Withouck verwees naar het Ierse protocol, en hij zei daarbij dat er geen sprake kon zijn van een heronderhandeling. Maar Johan Deckmyn wijst erop dat er binnenkort verkiezingen zijn in Noord-Ierland, wat zou kunnen leiden tot een polarisatie rond dit dossier.

Claire Tillekaerts lichtte in haar presentatie de exportcijfers van Vlaanderen van de afgelopen maanden en jaren toe, en die cijfers blijken nogal op en neer te gaan. Wat zijn de vooruitzichten voor de toekomst: ziet het ernaar uit dat er een stabiliserende factor komt?

Ike Bliki gaf aan dat de douane- en andere administratieve formaliteiten ietwat problematisch waren voor de Vlaamse bedrijven. Bij sommige bedrijven verliep dit kennelijk beter dan bij andere. Ze verwees daarbij naar het belang van goede communicatie. Johan Deckmyn vraagt of er lessen getrokken zijn inzake communicatie naar de bedrijven. Sommige bedrijven bleken ondanks die communicatie allesbehalve voorbereid op de Brexit. Hij vermoedt dat bepaalde doelgroepen niet in de scope zaten. Hoe komt het dat men bepaalde bedrijven niet heeft kunnen bereiken, ook al wist iedereen dat er een Brexit op komst was?

Johan Deckmyn richt zich ook tot de minister-president, en vraagt wat de gevolgen zijn voor de politieke instellingen die onder het beheer stonden van het VK. Zijn er daar verschuivingen geweest die politiek-economisch van belang waren voor Vlaanderen?

Gilles Suply stelde dat de invoer naar Vlaanderen gedaald is, maar dat de export relatief stabiel bleef. Dat zou te wijten zijn aan het feit dat men in het VK niet voldoende was voorbereid. Johan Deckmyn is benieuwd naar de stand van zaken vandaag: welke initiatieven worden er vandaag genomen? Hoe denkt Gilles Suply over de communicatie naar de Vlaamse bedrijven?

In eerdere hoorzittingen over de Brexit kwam naar voren dat Nederland het geweer van schouder diende en wilde te veranderen, in die zin dat men binnen de

afgeslankte EU op zoek is naar economisch-politieke allianties. Zijn er volgens de verschillende sprekers indicaties dat er hier mogelijkheden liggen voor Vlaanderen?

Gilles Suply sprak over mogelijke concurrentievervalsing en het gelijke speelveld. Zo had hij het over soepelere regels in het Verenigd Koninkrijk, onder meer voor de GDPR. Johan Deckmyn vraagt of dit dan niet vooral een probleem vormde voor het VK zelf?

Jan Blomme merkte op dat de gevolgen van de Brexit op de Vlaamse havens vooral in Zeebrugge merkbaar zijn. De spreker vraagt of er geen verschuiving merkbaar is richting Ierland. Klopt het dat Ierland als havenhub aan belang heeft gewonnen sinds de Brexit? Johan Deckmyn vraagt ook naar het effect van de Brexit op de concurrentiepositie van de Vlaamse havens ten aanzien van de havens in Frankrijk en Nederland.

Hij richt zich ten slotte tot Stephan Legein, die het had over de voorbereidingen van de douanediens. Op welke manier verliep de communicatie met de Vlaamse bedrijven? De spreker had het onder meer over callcenters en webinars. Johan Deckmyn vraagt of die vooral op bedrijven waren gericht of op andere instellingen, andere actoren. Kan men daar de verhoudingen schetsen? Er gebeurde ook een actie rond EORI-registraties, maar waren er ook andere acties richting bedrijven?

Stephan Legein zei ook dat Noord-Franse havens anders georganiseerd zijn dan de onze. Leidt de Brexit dan tot extra concurrentie tussen Vlaamse en Franse of Nederlandse havens?

1.3. Tussenkost van Vera Jans

Vera Jans sluit zich aan bij de vele woorden van dank. Als volksvertegenwoordiger voelt ze ook enige fierheid over de manier waarop de diensten in de nasleep van de Brexit gewerkt hebben.

De meeste vragen die Vera Jans had, zijn ofwel al beantwoord tijdens de toelichting of al gesteld door de collega's die haar voorgingen, onder andere over de gevolgen van de Brexit Freedoms Bill en de SSD's die er in de loop van 2022 zullen komen. Dat laatste zal er concreet voor zorgen dat alle labels voor verpakte voeding komen te vervallen en dat daar nieuwe regelgeving rond komt, wat verregaande gevolgen kan hebben voor de betrokken bedrijven. Welke bijkomende formaliteiten en/of verplichtingen zal dat met zich meebrengen? Hoe worden de Vlaamse bedrijven daarop voorbereid?

Rond havens en douane zijn tijdens de toelichting heel wat cijfers en tendensen meegegeven, waardoor Vera Jans' vragen daarover al beantwoord zijn. De cijfers tonen aan hoe veerkrachtig de Vlaamse export is.

1.4. Tussenkost van Annick Lambrecht

Annick Lambrecht dankt de sprekers voor de interessante uiteenzetting. Het is goed om een overzicht te krijgen van de impact van de Brexit vanuit verschillende invalshoeken.

Annick Lambrecht heeft maar één bijkomende vraag, met betrekking tot de Brexit Adjustment Reserve. Hoeveel van de voorziene enveloppes is er op het moment van spreken al uitgegeven? Denkt een van de sprekers dat Vlaanderen de volledige enveloppe tegen 2023 zal kunnen besteden?

1.5. Tussenkomst van Bart Tommelein

Ook *Bart Tommelein* dankt de sprekers voor de toelichting. Hij leidt eruit af dat het initieel gevreesde doemscenario zich niet voltrokken heeft en dat de verwachte chaos uitblijft. De Brexit heeft zeker een impact gehad op de Vlaamse export naar het Verenigd Koninkrijk, die toch flink teruggelopen is, maar tegelijkertijd is er vanuit het Verenigd Koninkrijk ook heel wat in Vlaanderen geïnvesteerd. De storm is natuurlijk nog niet voorbij; de ware impact van Brexit zal pas in 2022 duidelijk worden.

Bart Tommelein sluit zich aan bij de vragen van de Karl Vanlouwe. Wat zijn de belangrijkste belemmeringen voor Vlaamse bedrijven? Twee op de drie bedrijven geven aan dat douaneformaliteiten kostelijker geworden zijn, kan daar iets aan gedaan worden? Zijn er concrete vragen of problemen en, zo ja, hoe kan daar een antwoord op gegeven worden? Hoe kijkt Vlaanderen naar de zogenaamde 'Green Corridor' die Voka aankondigt?

Is er sinds de aanpassing van de aanvraagprocedure voor de Brexitveerkrachtsubsidie een toename van kmo's in de voedingssector die er een beroep op doen? Volgt FIT dat op?

Wat het protocol over Noord-Ierland betreft, heeft het Verenigd Koninkrijk enkele eisen omtrent staatsteunregels. Het accepteert ook geen douanecontroles meer. Wat vindt de minister-president daarvan? Heeft Vlaanderen een standpunt ter zake? Eind februari zou er een akkoord moeten zijn. Hebben de sprekers daar nog een opmerking over? Wat is de mogelijke impact voor Vlaanderen als er geen akkoord gevonden wordt?

De visserij wordt waarschijnlijk een van de grootste slachtoffers van de Brexit, door de limiet op vangstrechten. Hoe ervaart Bart Brosius de houding van de Britten inzake de gunning van vangstrechten voor Vlaamse vissers? Verwacht hij een verdere inperking of zal men zich toch wat toegeeflijker opstellen? Welke diplomatieke inspanningen zijn er om de belangen van de vissers te verdedigen?

Er komt een prinselijke missie naar het Verenigd Koninkrijk, van 6 tot 10 maart 2022. Zal daarbij specifieke aandacht zijn voor visserij en land- en tuinbouw?

Ten slotte, kan Vlaanderen de Britten met andere troeven aansporen tot een aantal toegevingen voor de visserij?

III. Antwoorden van de verschillende sprekers

1. Antwoord van minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* begint met een vraag van Karl Vanlouwe. Vlaanderen zet sterk in op de relaties met de deelgebieden van het Verenigd Koninkrijk. De minister-president heeft Schotland al bezocht en ook Wales staat op de agenda. Met Engeland en het Verenigd Koninkrijk als geheel ligt het wat moeilijker, maar de prinselijke missie zou handvaten moeten kunnen bieden om ook daar iets te ondernemen.

Over de Vlaamse strategienota wil de minister-president nog niets kwijt.

Zijn er andere allianties mogelijk nu de allianties met het Verenigd Koninkrijk wegvallen? Vlaanderen heeft volgens de minister-president al goede relaties met de landen die er net zoals het Verenigd Koninkrijk een eurorealistische benadering op nahielden. Zeker met Nederland zijn er goede relaties, maar ook de banden met

de Scandinavische landen worden aangescherpt. Sowieso is Vlaanderen een gelijkgezinde partner verloren in het hele EU-gebeuren.

Er zijn zeker en vast ook positieve gevolgen aan de Brexit. Het Verenigd Koninkrijk is in 2021 bijvoorbeeld de tweede grootste investeerder geworden in Vlaanderen sinds de Brexit. Ook gaan de handelscijfers in bepaalde sectoren erop vooruit. De handel in kunststoffen is met 15 procent gestegen, die in koperproducten met 185 procent, precisieapparatuur met 14,5 procent, groentebereidingen met 4 procent en ijzer en staal met 85 procent. Ook de meeste dranken gaan erop vooruit, met 40 procent, behalve dan mineraalwater, waarvan het aandeel gezakt is. Handel in gebak is 70,8 procent gestegen, papier en karton met 118 procent en zuivel met 27,5 procent. Desalniettemin zijn de geaggregeerde exportverliezen iets groter dan de winsten: de winsten in bovengenoemde sectoren staan dus tegenover iets grotere verliezen in andere sectoren.

De Brexit Freedoms Bill zal zeker en vast een impact hebben, dus bedrijven die handel voeren met het Verenigd Koninkrijk, zullen die wetgeving in de gaten moeten houden. Vlaanderen zal er mee over moeten waken dat het Verenigd Koninkrijk zich houdt aan de bepalingen van het handelsakkoord. Vooral het 'level playing field' bewaken is belangrijk.

Wat het Noord-Ierse protocol betreft, geldt voor de Vlaamse Regering dat 'pacta sunt servanda': aan het protocol en het akkoord is hard gewerkt, het is door beide kanten gevalideerd en nu moet het uitgevoerd worden. De minister-president begrijpt wel dat het Verenigd Koninkrijk een en ander graag anders had gezien, maar voor de Vlaamse Regering is wat afgesproken is, een uitgemaakte zaak, met al zijn voor- en nadelen. Als het Verenigd Koninkrijk het Noord-Ierse protocol in vraag begint te stellen, zou de EU hetzelfde kunnen doen met zaken die vooral voor de EU nadelig waren, en dan is het hek van de dam.

2. Antwoord van Bart Brosius

Wat de andere lidstaten betreft, haalt *Bart Brosius* een andere thematiek aan, die van de artiestenmobiliteit. Arbeidskaarten zijn een gewestelijke bevoegdheid. In Nederland hebben Britse artiesten geen arbeidskaart en kunnen ze gedurende een periode van dertien weken maximaal zes à negen aaneengesloten weken in Nederland werken. Ook in Frankrijk geldt er voor artiesten een vrijstelling. Vlaanderen zou moeten nagaan of dat geen nadeel kan geven voor Vlaamse podiumkunsten of toonzalen. Een haarfijne analyse is evenwel moeilijk door COVID-19.

Inzake handelsakkoorden stelt Bart Brosius dat het leeuwendeel van de Britse handel nog steeds met de EU is. De handel met Australië en Nieuw-Zeeland is verwaarloosbaar in vergelijking en de positie van de VS onder president Joe Biden is nog niet duidelijk.

Het tekort aan werkkrachten in het Verenigd Koninkrijk is na de Brexit verergerd, al zal COVID-19 ook wel een rol gespeeld hebben. De nieuwe migratie- en arbeidswetgeving in het Verenigd Koninkrijk maakt het ook moeilijker voor mensen om naar het Verenigd Koninkrijk terug te keren. Vooral in de landbouw- en in de transportsector is er een probleem.

De Brexit Freedoms Bill is volgens Bart Brosius een manier om de Brexit, die toch niet het verhoopte positieve resultaat lijkt hebben, te verkopen aan de achterban, ook nu de populariteit van Boris Johnson onder druk staat. Vlaanderen volgt de wet in elk geval op en gaat daarover in gesprek met alle mogelijke partners.

In Noord-Ierland leven de communautaire spanningen nog altijd heel hard. Op 6 mei 2022 zijn er verkiezingen voor het Noord-Ierse parlement. Sinn Féin staat

er volgens opiniepeilingen beter voor dan de Democratic Unionist Party (DUP), wat gevolgen kan hebben voor de 'vote of consent' rond het Noord-Ierse protocol eind 2024.

In Schotland waren er in mei 2021 verkiezingen voor het Schotse deelstaatsparlement, met een zoveelste overwinning voor de Scottish National Party (SNP), die een tweede onafhankelijkheidsreferendum wil organiseren. Nicola Sturgeon heeft gesteld eerst prioriteit te willen geven aan de pandemie en dat ze daarna, voor eind 2023, een nieuw referendum wil houden. De relaties tussen het Verenigd Koninkrijk en Schotland lijken in elk geval zeer slecht te zijn en de steun voor Schotse onafhankelijkheid heeft sinds de Brexit een serieuze boost gekregen.

Wales, ten slotte, vraagt een duidelijkere invulling van de devolutionregeling. Het Britse parlement mag in principe niet inbreken in de bevoegdheden van de deelstaten, maar met de Internal Market Bill heeft de Britse regering dat wel gedaan. Dat creëert een gevoel van ontevredenheid.

Bart Tommelein had gevraagd naar de houding van de Britten inzake visserij. Belangrijk daarbij is dat visserij een symbooldossier was in de aanloop naar het Brexitreferendum en tijdens de onderhandelingen. In 2026 volgt er een nieuwe stemming over de deal die over de visserij is gesloten. De EU zal die stemming laten samenvallen met de provisie rond energie, dus vermoedelijk zal er in 2026 veel gediscussieerd worden. 2021 was geen gemakkelijk jaar voor de visserij, met nog een aantal openstaande punten. In maart 2022 komt de commissie die over visserij gaat, opnieuw samen. De Britten zullen zeker proberen om hun slag thuis te halen. De vraag is of er gekozen wordt voor een duurzame oplossing, dan wel voor een aanhoudende antagonistische verhouding.

Wat de prinselijke missie betreft, zit FIT aan het stuur. Bart Brosius heeft zelf geen weet van evenementen specifiek voor visserij, maar VLAM plant wel een aantal promocampagnes voor Vlaamse landbouwproducten in het algemeen.

3. Antwoord van Andreas Witdouck

Andreas Witdouck gaat verder in op het aspect visserij. Er is in december 2021 een akkoord gevonden over de vangstmogelijkheden voor 2022. Dat akkoord moet nog technisch worden omgezet, maar het akkoord is er en de meest dringende vragen inzake licenties zijn ingewilligd. Voor licenties die nog niet zijn uitgevaardigd, lopen er gesprekken tussen de Europese Commissie en de diensten van minister Hilde Crevits.

Karl Vanlouwe vroeg of de havens in andere landen even goed voorbereid waren. Eind 2020 was er nog geen zekerheid of er wel een akkoord zou komen en moest Vlaanderen rekening houden met een worstcasescenario. Op dat moment is samen met de douane, AWV en het FAVV een noodplan opgesteld met verschillende scenario's voor het geval er congestie zou optreden. In Nederland was er niet zo'n uitgebreid plan om het hoofd te bieden aan een eventuele no-deal. Uiteindelijk heeft Vlaanderen het plan niet echt nodig gehad, maar dat was moeilijk te voorstellen.

Wat de impact in Groot-Brittannië betreft: uit gesprekken met Schotland leidt Andreas Witdouck af dat de migratieproblematiek, het wegvallen van het vrije verkeer van personen, als een groot probleem ervaren wordt.

Het klopt dat het Verenigd Koninkrijk een aantal vrijhandelsakkoorden van de EU heeft overgezet, maar niet allemaal en ook niet altijd volledig of met minder concessies dan de EU. De EU is ook een veel grotere markt dan de Britse, wat te zien is in de machtsverhoudingen op internationaal niveau. De EU heeft met de VS

bijvoorbeeld een akkoord bereikt om de tarieven op staal en aluminium op te heffen, maar die tarieven gelden nog ten aanzien van het Verenigd Koninkrijk.

In mei zijn er verkiezingen in Noord-Ierland, zoals eerder al aangehaald, en het was de bedoeling om voor de start van de campagne tot een akkoord te komen over het protocol, opdat het protocol geen bepalend verkiezingsthema zou worden. Er wordt dus nog altijd heel hard aan gewerkt en de hoop leeft dat het doel gehaald zal worden. Zou er onverhoopt toch geen akkoord uit de bus vallen, dan verschuift de focus onvermijdelijk naar tegenmaatregelen en sancties. Commissaris Maros Šefčovič wil binnen het bestaande kader flexibiliteit inbouwen vanwege praktische bezorgdheden van de lokale betrokkenen, maar als de Britten vasthouden aan een volledige heronderhandeling en de bestaande akkoorden niet willen respecteren, dan volgen er sancties, niet alleen binnen de reikwijdte van het Ierse protocol, maar binnen die van het gehele handelsakkoord.

Het is inderdaad belangrijk om de concurrentiepositie en het level playing field in de gaten te houden.

Wat GDPR betreft, is er een adequaatheidsbesluit tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk, wat erop neerkomt dat de EU het Verenigd Koninkrijk unilateraal aanmerkt als een gebied waar even hoge bescherming geldt voor persoonsgegevens. Zo kunnen Vlaamse bedrijven data uitwisselen, zonder kostelijke contractuele clausules

4. Antwoord van Claire Tillekaerts

Claire Tillekaerts gaat in op de vraag van Karl Vanlouwe of de buurlanden even goed voorbereid waren op de Brexit. Ze bevestigt dat dat het geval was, zeker wat de contacten met de bedrijven betreft. Ook in de buurlanden werden er grote marketingcampagnes opgezet en werden er infosessies gegeven. Ze verwijst ook naar de elektronische 'Brexit impact tool', die alle bedrijven konden gebruiken om de eventuele impact van de Brexit na te gaan.

Ze bespreekt ook welke vragen er bij FIT zoal binnenliepen, tussen het goedkeuren van het referendum en vandaag. Een vierde van de vragen ging over douaneformaliteiten, terwijl 10 procent over de Britse invoerformaliteiten ging. Ruim 10 procent van de vragen waren algemene vragen over wat er zoal in orde moet worden gebracht. 7 procent van de vragen gingen over de oorsprongsregels. Bedrijven wilden ook weten of ze fytosanitaire certificaten nodig hadden – dat was goed voor ruim 5 procent van de vragen. Iets minder dan 5 procent van de vragen ging dan weer over productstandaarden. Verder informeerden bedrijven ook naar de voorwaarden waaronder zij hun diensten konden aanbieden in het VK – goed voor 4,5 procent van de vragen –, terwijl ruim 6 procent van de vragen ging over de formaliteiten met betrekking tot de invoer van een product vanuit het VK naar België. 5 procent ging over hoe btw zou worden afgehandeld na de Brexit. Ten slotte kwamen er allerhande kleinere vragen over thema's als contracten, etikettering van voorverpakte goederen, Noord-Ierland, of het vrij verkeer van personen.

Wat het initiatief van de Federale Regering betreft, het gentlemen's agreement over goede samenwerking met de Britse regering, merkt de spreker op dat FIT voortaan betrokken zal worden in de verdere uitwerking van dit gentlemen's agreement, samen met het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken, dit met dank aan de tussenkomst van onder meer de minister-president.

Johan Deckmyn vroeg zich af of de Vlaamse bedrijven voldoende voorbereid waren, en of de communicatie met de bedrijven efficiënt genoeg gebeurde. Claire Tillekaerts geeft mee dat men meteen na het referendum heel intensief is begonnen te communiceren met de collega's van douane en accijnzen, VLAIO, Voka, Unizo en alle

mogelijke beroepsverenigingen. Aan de seminaries namen regelmatig meer dan duizend bedrijven deel. Na het referendum volgde wel een lange periode van onzekerheid, en daarin was men steeds voorbereid op het slechtste scenario. Toch dachten veel bedrijven toen dat het nooit tot een echte Brexit zou komen. Er is in elk geval een enorme communicatiecampagne opgestart, die zich aanvankelijk richtte op de EORI-nummers, voor bedrijven die nog nooit buiten de EU hadden geëxporteerd. Bedrijven werden echt overladen met informatie en Brexitwebinars, waarbij FIT alle registers heeft opengetrokken. De spreker begrijpt dan ook niet dat sommige bedrijven toch niet voldoende geïnformeerd zouden blijken.

Ze erkent wel dat België heel wat kmo's heeft, en dat een bedrijf wel een aantal stappen moet doorlopen om zich voor te bereiden. Dat vraagt tijd en investeringen, en zolang de Brexit onzeker was, werden die inspanningen soms uitgesteld. Haar beeld is dan ook genuanceerd. Een aantal kmo's waren zeer goed voorbereid, andere kmo's hebben niets gedaan met de informatie die werd verspreid. Maar ze is het er niet mee eens dat er onvoldoende werd gecommuniceerd.

Johan Deckmyn vraagt ook naar een prognose voor 2022. Ze stelt vast dat de pond aanzienlijk in waarde is afgenomen sinds de Brexit, waardoor de koopkracht van de Britten verminderd is. En door de bijkomende douaneformaliteiten zal de kostprijs van heel wat producten stijgen. De vraag is hoe vlot de export naar het VK nog zal verlopen, maar sowieso gaat dit gepaard met prijsstijgingen. Een dalende koopkracht en stijgende prijzen lijken haar dan ook geen goed nieuws voor het VK zelf. En daar komt nog de logistieke component bij: ook binnen het VK raken goederen vaak niet tijdig op hun bestemming. Toch doet ze liever geen toekomstprognoses.

Wat de vraag van Bart Tommelein betreft, over de veerkrachtsubsidie, geeft ze mee dat die subsidie door VLAIO gegeven wordt, en dat die vooral focust op personeelskosten. De Brexitsteun van FIT richt zich dan weer op operationele kosten, zoals beurzen, buitenlandse events, prospectie, digitale marketing, en zo meer. Dat zijn dus twee zeer complementaire subsidies die op elkaar worden afgestemd.

Ze geeft mee dat de voedingsbedrijven samenwerken met Fevia, dat een specifieke campagne heeft opgestart. De prognose was immers dat naast de textiel- en meubelbedrijven ook de sectoren van de voeding en de dranken het zwaarst zouden worden getroffen. En die campagne heeft wel wat resultaat opgeleverd, maar de effecten waren ook niet spectaculair, aldus de spreker.

De vraag werd ook gesteld of er iets kan worden gedaan aan de bijkomende kosten vanwege de Brexit. Dat lijkt haar niet evident, omdat het om een nieuw handelsbeleid gaat. De regels zijn gelijk voor alle bedrijven, maar hoe die bedrijven getroffen worden zal afhangen van een aantal factoren. Wat is er bijvoorbeeld contractueel voorzien in de relatie met de Britse klanten? Nemen zij de kosten ten laste, of is dat voor de bedrijven? Wat is de aard van het product dat ze verhandelen, is er certificatie nodig, zijn er oorsprongsregels? Ook het volume speelt een rol: bij grotere volumes zijn de bijkomende kosten relatief gezien lager, wat dan weer net nadelig zou zijn voor de kmo's. En ten slotte speelt ook de marge een rol, zegt ze. Bij grotere marges is het wel zinvol alle bijkomende administratieve stappen te doorlopen en de bijkomende kosten te dragen. Bij kleinere marges wegen de bijkomende kosten wellicht niet op tegen de baten. Hoe dan ook zullen die kosten voor alle bedrijven gelijk zijn. Men kan daar weinig anders aan doen dan ondersteuning bieden voor de certificering van producten, voor fytosanitaire erkenning en zo meer.

5. Antwoord van Gilles Suply

Gilles Suply gaat in op de vragen over de verwachtingen van de Vlaamse bedrijfs-wereld, en wat de grootste belemmeringen zijn waarmee zij vandaag geconfron-teerd worden. Hij stelt vast dat veel problemen zich nog altijd voordoen op het niveau van de douanes, zowel aan Britse als aan Belgische kant. Daartoe rekent hij ook de problemen met oorsprongsregels. Hij vermoedt dat ook dit jaar en de komende jaren de meeste vragen daarover zullen gaan, zeker bij Britse bedrijven. Daar heeft men immers nog niet alles op orde.

Wat zijn dan de verwachtingen tegenover de overheid? Het lijkt hem nuttig om daarvoor een opsplitsing te maken tussen twee profielen. Er zijn enerzijds bedrij-ven die veel handel drijven met het VK. Deze bedrijven heeft Voka vlot kunnen bereiken: deze bedrijven waren zeer goed geïnformeerd en voorbereid. Dat zijn niet alleen grote bedrijven, maar ook kmo's die regelmatig handel drijven met het VK.

Daarnaast bestaat er ook een groep van kmo's die eerder sporadisch handel drijven met het VK, en nu geneigd zijn om deze markt volledig links te laten liggen omdat het te moeilijk geworden is. Daarom blijft Voka pleiten voor een zogenaamde Green Corridor, waar de douaneprocessen een stuk efficiënter kunnen verlopen. En via die Green Corridor kan men ook proberen om beter in te spelen op de wensen van de kmo's die nu overwegen om hun handel met het VK stop te zetten. De dienst-verlening zou erin kunnen bestaan dat men alle douaneformaliteiten in één keer regelt voor die bedrijven.

Gilles Suply merkt daarbij op dat ook de Britten zelf een heel belangrijke rol blijven spelen in dit verhaal. Het lijkt hem belangrijk om goede banden te onderhouden met hen. Hij ziet binnen het akkoord ook wel mogelijkheden om de douaneforma-liteiten enigszins eenvoudig te houden. Al ontkent hij niet dat handel drijven met het VK sowieso moeilijker is geworden na de Brexit.

Over de Brexit Freedoms Bill ontvangt Voka momenteel nog niet veel klachten, maar er leeft wel een vrees voor potentiële divergentie. Hij merkt ook op dat er een aantal grendels ingebouwd zijn in de Trade and Cooperation Agreement, waar-door men het gelijk speelveld niet zomaar kan ondergraven. Maar hij pleit toch voor voorzichtigheid, want met het Noord-Ierse protocol ontstaat er bij de Britten de neiging om politieke druk uit te oefenen om de zaken aan te passen naar hun eigen voorkeuren.

Hij is het eens met Claire Tillekaerts dat alle economische factoren in Vlaanderen zeer sterk hebben bijgedragen tot het creëren van een bewustzijn rond de effecten van de Brexit. Het lijkt hem dan ook moeilijk om de bedrijven die men tot hiertoe niet heeft kunnen bereiken, alsnog te bereiken. Men heeft immers reeds alle regis-ters opengetrokken op dat vlak.

Ook de Britse initiatieven volgt men op de voet op. Er werden de afgelopen jaren ook zeer veel webinars georganiseerd over de impact van de Brexit. Die webinars hebben momenteel vooral een Britse inslag: men geeft het woord vooral aan de Britten, die uitleg geven over de invoering van hun Border Operating Model. Maar dat laatste blijkt niet evident. Zo had Voka midden september 2021 een webinar georganiseerd, naar aanleiding van de nieuwe fase die in oktober in werking zou treden. Maar een dag voor de webinar werd dan aangekondigd dat die nieuwe fase uitgesteld zou worden.

Omtrent het gelijk speelveld geeft hij aan dat er een rapport is verschenen over mogelijke divergerende maatregelen. De vraag daarbij is of het VK zichzelf daarbij niet in de voet schiet door heel wat Europese regels los te laten. Gilles Suply wijst

erop dat het dan ook voor het VK zelf een stuk moeilijker wordt om te exporteren. Men wil zelf voortdurend het Brexitdividend innen, maar als er dan rapporten komen over op welke vlakken men wil divergeren om opnieuw controle te verkrijgen en het beter te doen, dan blijken de Britten toch met zeer summiere voorstellen te komen die weinig zoden aan de dijk brengen. Hij noemt het dan ook een tweesnijdend zwaard.

Hij trekt tot slot een parallel met de coronacrisis, waar men van een pandemie naar een endemie gaat. De insteek zal moeten zijn dat men moet leren leven met de Brexit, en dat er op termijn minder crisismaatregelen zullen komen.

6. Antwoord van Jan Blomme

Jan Blomme gaat in op de vraag of andere havens net zo goed voorbereid waren als de Vlaamse havens. Die vraag is moeilijk te beantwoorden, vindt hij, omdat het zeer moeilijk is om aan de juiste cijfers te geraken. Maar in de afgelopen twee jaar heeft men ook in Nederland bijzonder grote inspanningen geleverd. Zo heeft men daar in de havens heel wat nieuwe douaniers aangeworven. En hij stelt ook vast dat er heel wat maatregelen van elkaar werden gekopieerd, zoals een informatiedesk of specifieke IT-toepassingen. Nederland communiceert daar ook zeer uitgebreid over, al vermoedt hij dat er ook wel wat sprake is van windowdressing. Maar hij heeft wel de indruk dat Nederland heel wat inspanningen heeft geleverd.

Bij de Franse havens liepen de voorbereidingen wat chaotischer, denkt hij, zeker vergeleken met Vlaanderen. Al beschikt men op dat vlak over minder informatie. Hetzelfde geldt voor de Britse havens, waar de lange wachttijden voor vrachtwagens boekdelen spreken. Hij vindt het knap dat Zeebrugge, en in mindere mate ook Gent en Antwerpen, de wachttijden hebben weten te beperken.

Er werd ook gevraagd of er, wat de impact van de Brexit betreft, regionale verschillen zijn. Hij wijst erop dat veel havens nog geen jaarcijfers hebben voor 2021, maar op basis van gefragmenteerde informatie kan hij wel stellen dat het Nederlandse deel van de North Sea Port het niet zo heel goed heeft gedaan. Rotterdam daarentegen is wel zonder veel kleerscheuren uit de Brexit gekomen, zegt hij. Daar ziet hij dezelfde fenomenen als bij de Vlaamse havens: in de periode rond 2020 kende men een serieuze achteruitgang, mede door de grote voorraden die kort voor de Brexit werden opgebouwd. Maar vanaf eind 2021 zou men toch opnieuw het niveau van voor de Brexit bereikt hebben. Hij concludeert dat de Nederlandse havens, en zeker Rotterdam, de Brexit goed doorgekomen zijn.

Uit statistieken van de haven van Zeebrugge blijkt dat de vele kleine havens in de zogenaamde Thames area, rond Londen, heel weinig achteruitgang kenden. Meer in noordelijke richting, in de regio's Humber en de Tees Valley, kende men wel een grotere terugval, al is er intussen wel sprake van langzaam herstel.

Een belangrijke vraag was welke opportuniteiten de Brexit biedt voor de Vlaamse havens. In North Sea Port Flanders en Antwerpen spelen die opportuniteiten iets minder een rol, omdat veel van hun stromen naar het VK industriegerelateerd zijn. Hij ziet wel een opportuniteit in mogelijke feedertrafieken. Daarbij komen grote diepzeecontainerschepen in de haven aan en laden ze hun containers over in kleinere schepen, die dan de Britse eilanden bedienen. In veel Britse havens is de diepgang immers ontoereikend om grote zeeschepen te ontvangen, of ze hebben simpelweg onvoldoende capaciteit. De haven van Antwerpen kampt zelf met congestie en heeft momenteel weinig zicht op capaciteitsuitbreiding, los van de Brexit, maar voor Zeebrugge liggen hier bijvoorbeeld wel opportuniteiten. Want voor consumentengoederen is Zeebrugge een belangrijke draaischijf tussen het Europese continent en het VK. Men trekt niet noodzakelijk nieuwe klanten aan, maar de volumes van de bestaande klanten nemen wel toe. Als Zeebrugge erin zou slagen

om zijn netwerk nog te verdichten, kan het wellicht nog meer trafieken overnemen die nu nog via de Kanaaltunnel of via Calais lopen. Jan Blomme ziet nog een tweede opportuniteit voor Zeebrugge: indien de haven van Antwerpen geen bijkomende capaciteit meer kan creëren voor extra feedertrafiek, dan vormt Zeebrugge een zeer interessant alternatief.

Hij bevestigt dat Ierland de afgelopen jaren een sterke groei kende. In Zeebrugge is het handelsverkeer met Ierland tussen 2019 en 2021 met maar liefst 50 procent toegenomen. Verkeersstromen die vroeger via de zogenaamde land bridge verliepen, lopen nu steeds vaker via het water, rechtstreeks naar het Europese vasteland. Daar is als het ware een nieuwe markt ontstaan waar zowel Zeebrugge als Antwerpen vlot op inspelen.

7. Antwoord van Stephan Legein

Stephan Legein onderstreept dat het onderste uit de kan werd gehaald om bedrijven te bereiken en te informeren. Men is ook ingegaan op elke vraag van de federaties en beroepsorganisaties om samen te zitten over wat er op komst was. Maar op een bepaald moment was er ook sprake van een zekere Brexitmoetheid. De Brexit werd een aantal keer uitgesteld, en er werd ook een onderscheid gemaakt tussen een harde en een softe Brexit. Bij een softe Brexit gingen mensen ervan uit dat er nog weinig zou veranderen, en dat het dus niet nodig was om grote voorbereidingen te treffen. Bedrijven die dan toch plots hun interne applicaties wilden laten aanpassen door een externe firma, kwamen daar op een wachtlijst terecht. Ook voor douaneformaliteiten heb je een douanevertegenwoordiger nodig. En wie pas enkele maanden voor de Brexit zo'n vertegenwoordiger contacteert, komt ook daar onderaan de lijst terecht, aldus de spreker.

In verband met de EORI-actie onderstreept *Stephan Legein* dat de Belgische douane de enige douaneadministratie is die een dergelijke actie heeft georganiseerd binnen de EU, door proactief firma's te contacteren en ze op te roepen om gratis zo'n nummer aan te vragen.

Bart Tommelein merkte op dat twee op de drie bedrijven aangeven dat douanecontroles duurder zijn geworden. De spreker wijst erop dat douanecontroles op zich gratis zijn. Wat wel een kost met zich meebrengt, is het opmaken van douaneformaliteiten. Als een firma jarenlang geen douaneformaliteiten heeft moeten betalen, en slechts sporadisch naar het VK exporteert, dan liggen die kosten in verhouding vrij hoog. Alle douaneprocedures voor in- en uitvoer en doorvoer verlopen overigens volledig digitaal. Enkel wanneer er wordt beslist om een fysieke controle uit te voeren, worden de goederen ook fysiek gecontroleerd, aldus nog *Stephan Legein*. Hij is ervan overtuigd dat de douanediensten er alles aan hebben gedaan om het handelsverkeer met het VK zo vlot mogelijk te laten verlopen.

8. Aanvullend antwoord van minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* gaat nog kort in op de vraag van *Annick Lambrecht* over de Brexit Adjustment Reserve. Vlaanderen zal om en bij de 200 miljoen euro krijgen uit deze BAR, waarvan 83 miljoen euro reeds bestemd is voor Vlaamse Veerkracht: 50 miljoen euro voor de acties van VLAIO, 30 miljoen euro voor FIT en 3 miljoen euro voor VLAM. Deze middelen werden toegekend nog voor de onderhandelingen over de BAR waren afgerond, op basis van enkele aannames over de scope van de BAR, aldus de minister-president.

Nu deze onderhandelingen zijn afgerond, zal Vlaanderen zijn acties licht moeten bijsturen om binnen de scope van de BAR te blijven. Tezelfdertijd zal men de FIT-acties tegen het licht houden om ze nog doeltreffender te maken. Daarnaast wordt, onder coördinatie van minister *Hilde Crevits*, onderzocht welke bijkomende acties

men kan ondernemen voor sectoren die door de Brexit getroffen zijn. Daarvoor baseert men zich op een lijst met projecten, onder meer in de havens, die via de BAR ondersteund kunnen worden. Een formele beslissing van de regering volgt nog.

De Vlaamse Regering gaat ervan uit dat men alle middelen effectief kan uitgeven. Dat vormt wel een uitdaging, omdat alle budgetten tegen eind 2023 opgebruikt moeten zijn. En het vermoeden is dat er ook na 2023 nog effecten zullen opduiken. De uitdaging wordt om in de komende periode de stakeholders voldoende voor te bereiden op eventuele toekomstige veranderingen. Vanuit de Brexit Adjustment Reserve zullen ook acties worden voorzien voor de visserijsector.

9. Replieken

9.1. Repliek van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn preciseert zijn eerdere vraag over politieke instellingen. Toen het VK nog tot de EU behoorde, was het verantwoordelijk voor verschillende Europese instellingen. Die zijn dan verschoven naar diverse andere landen, die die verantwoordelijkheid op zich hebben genomen. Zijn er nog andere EU-verantwoordelijkheden die vroeger bij het VK lagen, en nu niet meer?

De spreker geeft ten slotte nog mee aan Claire Tillekaerts, Gilles Suply en Stephan Legein dat hij niet beweert dat de communicatie over de Brexit naar de Vlaamse bedrijven ontoereikend was. Hij was vooral verrast dat bepaalde bedrijven op het moment van de Brexit toch niet helemaal klaar bleken te zijn. Hij wil daar vooral lessen uit trekken voor de toekomst, omdat er toch nog een kleine groep was die zich kennelijk niet aangesproken voelde.

9.2. Repliek van minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* merkt op dat de verantwoordelijkheden binnen die Europese instellingen doorgaans snel opnieuw verdeeld worden. Het belangrijkste voorbeeld is wellicht het European Medicines Agency. Er zijn grote inspanningen geleverd om dat agentschap naar Vlaanderen te lokken, maar zonder succes, aldus de spreker.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Karl VANLOUWE
Annick LAMBRECHT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BIFCOM	Belgian-UK Borders Industry Facilitation Committee
DUP	Democratic Unionist Party
EORI	Economic Operators Registration and Identification
EU	Europese Unie
FAVV	Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen
Fevia	Federatie Voedingsindustrie
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
GDPR	General Data Protection Regulation (= algemene verordening gegevensbescherming, AVG)
kmo	kleine of middelgrote onderneming (meervoud = kmo's: kleine en middelgrote ondernemingen)
SNP	Scottish National Party
SPS	sanitary and phytosanitary
SSD	Safety and Security Declaration
TCA	Trade and Cooperation Agreement
UKCA	UK Conformity Assessment
Unizo	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VK	Verenigd Koninkrijk
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLAM	Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VS	Verenigde Staten